

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ MINH NHÂM

**VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG TRONG
THỰC HIỆN QUYỀN TRẺ EM Ở TỈNH BÌNH PHƯỚC HIỆN NAY**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ XÃ HỘI HỌC

HÀ NỘI - 2014

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ MINH NHÂM

**VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG TRONG
THỰC HIỆN QUYỀN TRẺ EM Ở TỈNH BÌNH PHƯỚC HIỆN NAY**

Chuyên ngành : Xã hội học

Mã số : 62 31 30 01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ XÃ HỘI HỌC

Người hướng dẫn khoa học: GS. TS NGUYỄN ĐÌNH TẤN

HÀ NỘI - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được công bố trong bất cứ công trình khoa học nào khác.

Tác giả

Nguyễn Thị Minh Nhâm

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU	12
1.1. Tình hình nghiên cứu ở nước ngoài	12
1.2. Tình hình nghiên cứu ở Việt Nam	20
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VẤN ĐỀ NGHIÊN CỨU	31
2.1. Cơ sở lý luận	31
2.2. Cơ sở thực tiễn nghiên cứu	48
Chương 3: THỰC TRẠNG VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG TRONG THỰC HIỆN QUYỀN TRẺ EM Ở TỈNH BÌNH PHƯỚC HIỆN NAY	54
3.1. Khái quát tình hình truyền thông về đề tài trẻ em ở tỉnh Bình Phước hiện nay	54
3.2. Vai trò của truyền thông đại chúng tỉnh Bình Phước trong thực hiện quyền trẻ em, từ nội dung thông điệp truyền thông	64
3.3. Ý kiến của công chúng về vai trò của truyền thông đại chúng tỉnh Bình Phước trong thực hiện quyền trẻ em	94
Chương 4: YẾU TỐ TÁC ĐỘNG; XU HƯỚNG BIẾN ĐỔI VÀ GIẢI PHÁP TĂNG CƯỜNG VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG ĐẠI CHÚNG TỈNH BÌNH PHƯỚC TRONG THỰC HIỆN QUYỀN TRẺ EM	119
4.1. Yếu tố tác động đến vai trò của truyền thông đại chúng tỉnh Bình Phước trong thực hiện quyền trẻ em hiện nay	119
4.2. Dự báo xu hướng biến đổi vai trò của truyền thông đại chúng tỉnh Bình Phước trong thực hiện quyền trẻ em thời gian tới	136
4.3. Giải pháp tăng cường vai trò của truyền thông đại chúng tỉnh Bình Phước trong thực hiện quyền trẻ em	136
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ	146
DANH MỤC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA TÁC GIẢ LUẬN ÁN	
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC VIẾT TẮT

CRC	:	Công ước quốc tế về quyền trẻ em
HĐND	:	Hội đồng nhân dân
Nxb	:	Nhà xuất bản
THCS	:	Trung học cơ sở
THPT	:	Trung học phổ thông
TTĐC	:	Truyền thông đại chúng
UBND	:	Ủy ban nhân dân
UN	:	Liên hợp quốc
UNICEF	:	Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc
VOV	:	Đài Tiếng nói Việt Nam
VTV	:	Đài Truyền hình Việt Nam

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

<i>Biểu đồ 2.1.</i> Mô hình truyền thông chu kỳ của Roman Jakobson	34
<i>Biểu đồ 3.1.</i> Tỷ lệ các sản phẩm truyền thông về đề tài trẻ em trong tổng chương trình trên Đài Phát thanh và Truyền hình Bình Phước từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	54
<i>Biểu đồ 3.2.</i> Tỷ lệ sản phẩm truyền thông của các cơ quan TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát thông tin, tuyên truyền, giáo dục thực hiện quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	65
<i>Biểu đồ 3.3.</i> Tỷ lệ sản phẩm truyền thông của các cơ quan TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát thông tin, tuyên truyền các chủ trương, chính sách về quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	66
<i>Biểu đồ 3.4.</i> Tỷ lệ sản phẩm truyền thông của các cơ quan TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích vận động, khuyến khích thực hiện quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	77
<i>Biểu đồ 3.5.</i> Kết quả điều tra ý kiến đánh giá của công chúng trẻ em Bình Phước về việc thể hiện vai trò giải trí cho trẻ em của Đài Phát thanh và Truyền hình Bình Phước.	115

DANH MỤC BẢNG

<i>Bảng 1.1.</i>	Đặc điểm mẫu điều tra	6
<i>Bảng 1.2.</i>	Cơ cấu mẫu phân tích nội dung thông điệp	7
<i>Bảng 2.1.</i>	Các quyền của trẻ em.	41
<i>Bảng 3.1.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông và thời lượng phát thanh về trẻ em trên các Đài Truyền thanh - Truyền hình cấp huyện, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	56
<i>Bảng 3.2.</i>	Kết quả điều tra đánh giá chung về nội dung sản phẩm truyền thông về đề tài trẻ em của các cơ quan TTĐC tỉnh Bình Phước, từ tháng 6 đến 10/2012.	60
<i>Bảng 3.3.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông có mục đích đăng phát thể hiện vai trò trong thực hiện quyền trẻ em của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước, từ tháng 6 đến tháng 10/2012	65
<i>Bảng 3.4.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước đã hình thành và thể hiện dư luận xã hội về việc thực hiện quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	72
<i>Bảng 3.5.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát kêu gọi giúp đỡ trẻ em khó khăn, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	78
<i>Bảng 3.6.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát nêu gương người tốt, việc tốt, mô hình hay về thực hiện quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	81
<i>Bảng 3.7.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông của TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát giám sát tình hình thực hiện quyền trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	84
<i>Bảng 3.8.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông của TTĐC tỉnh Bình Phước có mục đích đăng phát giải trí cho trẻ em, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	90
<i>Bảng 3.9.</i>	Số lượng sản phẩm truyền thông có mục đích đăng phát thông tin thể hiện các vai trò đối với việc thực hiện quyền trẻ em, theo cơ quan TTĐC, từ tháng 6 đến tháng 10/2012.	93
<i>Bảng 3.10.</i>	Kết quả điều tra đánh giá của công chúng người lớn về chất lượng các vai trò đối với việc thực hiện quyền trẻ em của TTĐC Bình Phước.	95

<i>Bảng 3.11.</i> Kết quả điều tra đánh giá của công chúng người lớn về việc thể hiện vai trò thông tin, tuyên truyền, giáo dục về quyền trẻ em của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước	96
<i>Bảng 3.12.</i> Kết quả điều tra mức độ thỏa mãn của công chúng người lớn với thông tin về quyền trẻ em trên các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước.	97
<i>Bảng 3.13.</i> Kết quả điều tra mức độ ứng dụng thông tin về quyền trẻ em vào cuộc sống của công chúng người lớn, theo từng cơ quan TTĐC tỉnh Bình Phước.	99
<i>Bảng 3.14.</i> Kết quả điều tra ý kiến của công chúng người lớn về việc thể hiện vai trò hình thành và thể hiện dư luận xã hội trong thực hiện quyền trẻ em của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước.	105
<i>Bảng 3.15.</i> Kết quả điều tra ý kiến của công chúng người lớn về việc thể hiện vai trò vận động, khuyến khích thực hiện quyền trẻ em của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước.	109
<i>Bảng 3.16.</i> Kết quả điều tra ý kiến của công chúng người lớn về việc thể hiện vai trò giám sát tình hình thực hiện quyền trẻ em của các phương tiện TTĐC tỉnh Bình Phước	114

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Truyền thông đại chúng (sau đây xin gọi tắt là TTĐC) vừa là động lực, vừa là công cụ tổ chức, quản lý và nâng cao dân trí trong xã hội, tạo sự tương tác xã hội, hình thành các liên kết xã hội, hướng dẫn, định hướng nhận thức, thái độ và hành vi cho công chúng. Trong xã hội bùng nổ thông tin như hiện nay, TTĐC, mà trung tâm là báo chí trở thành một trong những tác nhân xã hội hóa không chính thức rất quan trọng của con người. Theo đó, TTĐC là một trong những công cụ được Đảng, Nhà nước ưu tiên sử dụng cho công tác tuyên truyền thực hiện quyền trẻ em ở Việt Nam.

Ngày 20-02-1990, Việt Nam ký Công ước quốc tế về quyền trẻ em (sau đây xin gọi tắt là CRC), là nước đầu tiên ở châu Á, nước thứ hai trên thế giới chính thức cam kết ra sức bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em. Việc làm này có ý nghĩa hết sức quan trọng, đã thể hiện rõ lập trường, quan điểm nhất quán của Đảng, Nhà nước ta coi nhiệm vụ bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em là một nội dung cơ bản của chiến lược con người trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội đất nước, phù hợp với truyền thống đạo lý tốt đẹp “kính già, yêu trẻ” của dân tộc Việt Nam. Qua 24 năm thực hiện CRC, Đảng và Nhà nước đã ban hành nhiều chủ trương, chính sách, luật đầy mạnh công tác bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em, đặc biệt là việc bổ sung, sửa đổi, ban hành Luật Bảo vệ, chăm sóc và giáo dục trẻ em năm 2004 (lần đầu ban hành năm 1991). Việc thực hiện quyền trẻ em ở nước ta đã đạt được những thành quả quan trọng, được Nhân dân trong nước và cộng đồng quốc tế đánh giá cao. Tuy nhiên, Việt Nam vẫn còn đứng trước rất nhiều thách thức trong việc đảm bảo mọi trẻ em đều được hưởng đầy đủ các quyền của mình. Tình trạng vi phạm quyền trẻ em ở mức độ nghiêm trọng như bị giết chết, bạo hành, xâm hại tình dục, lao động sớm, không được chăm sóc sức khỏe,... còn xảy ra ở nhiều nơi.

TTĐC tích cực tuyên truyền, kêu gọi, cổ vũ các tổ chức, cá nhân, cộng đồng thực hiện quyền trẻ em, bảo vệ quyền trẻ em, đáng chú ý là việc phanh

phủi, đưa ra ánh sáng các vụ việc bạo hành, xâm hại tình dục trẻ em gây chấn động dư luận xã hội trong thời gian gần đây. Bên cạnh những mặt tích cực là cơ bản, đôi khi quyền trẻ em chưa được các phương tiện TTĐC tuyên truyền thấu đáo, vì thế đã có những cách hiểu không đầy đủ bản chất khái niệm, có những hành xử và phản ứng không đúng trong quá trình triển khai thực hiện. Có lúc, có nơi, chính TTĐC lại vi phạm quyền trẻ em, lạm dụng trẻ em, sử dụng câu chuyện, hình ảnh trẻ em nhằm giật gân, câu khách, thu hút quảng cáo hay quay lưng lại với nỗi đau của trẻ em.

Câu hỏi nghiên cứu được đặt ra ở đây là: TTĐC có vai trò gì để thúc đẩy tiến trình thực hiện quyền trẻ em? Người dân đánh giá thế nào về vai trò của TTĐC trong thực hiện quyền trẻ em? Nhân tố nào tác động đến vai trò của TTĐC trong thực hiện quyền trẻ em? Vai trò của TTĐC trong thực hiện quyền trẻ em có xu hướng biến đổi ra sao? Cần làm gì để tăng cường vai trò của TTĐC trong thực hiện quyền trẻ em khi vai trò của TTĐC ngày càng được khẳng định trong bối cảnh toàn cầu hóa, dân chủ hóa đời sống xã hội và xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa dưới sự lãnh đạo toàn diện của Đảng Cộng sản Việt Nam?

Vai trò của TTĐC trong thực hiện quyền trẻ em là vấn đề có thể được nghiên cứu từ cách tiếp cận xã hội học TTĐC. Việc vận dụng các lý thuyết của xã hội học TTĐC để đánh giá toàn diện quá trình TTĐC về quyền trẻ em; vận dụng thuyết kiến tạo xã hội vào đánh giá quá trình kiến tạo mô hình nhận thức, thái độ và hành vi thực hiện quyền trẻ em; vận dụng thuyết vai trò xã hội vào xem xét vai trò của TTĐC trong vai trò thực tế và vai trò kỳ vọng của người dân... là những hướng nghiên cứu quan trọng để trả lời các câu hỏi đặt ra từ thực tiễn. Tuy nhiên, những nghiên cứu này chưa từng được thực hiện một cách đầy đủ và toàn diện ở Việt Nam. Quyền trẻ em vẫn còn là lĩnh vực chưa được nghiên cứu đầy đủ.

Những vấn đề đặt ra từ thực tiễn và lý luận nêu trên sẽ được trả lời trong luận án ***“Vai trò của truyền thông đại chúng trong thực hiện quyền trẻ em ở tỉnh Bình Phước hiện nay”***.